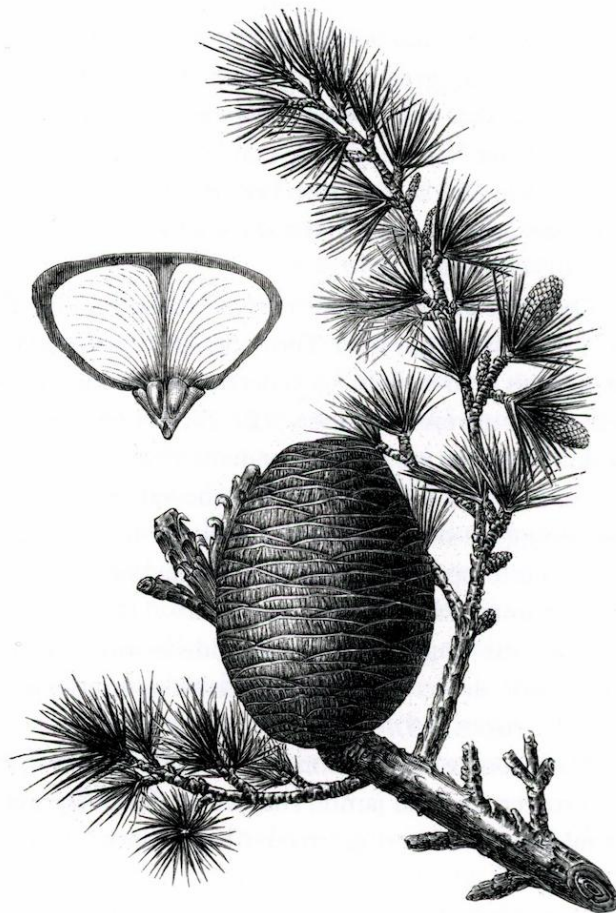

Hans Arne Jensen

LIVETS TRÆ

Studiekredsmateriale til fordybelse og samtale

2016

Dette studiemateriale er udarbejdet af Hans Arne Jensen, forfatter til bøgerne *Bibelens Planter* (1974) og *Bibelens Planteverden* (2004), der begge udkom på forlaget Rhodos. Senere har han udgivet *Plant World of the Bible* (2012) på forlaget AuthorHouse, USA samt artiklen *Bibelens frodige botanik* (Bibliana 2/2015).

Studiematerialet publiceres på Bibelselskabets hjemmeside i 4 dele, der egner sig til 4 mødegange. Forfatteren har generøst stillet materialet til rådighed i håbet om at både enkeltpersoner og studiekredse vil få lyst til at arbejde med *Livets træ* og de symboler, der knytter sig til dette emne. Oplysninger om den benyttede litteratur, illustrationer m. v. kan fås ved henvendelse til Hans Arne Jensen Lt.ha@jensen.mail.dk

Studiekredse i Hammerum, Herning, Lindehøj og Slagslunde Sogne har arbejdet med materialet og givet inspirerende forslag til forbedringer. Desuden har følgende givet værdifulde bemærkninger til materialet undervejs: Sognepræst Klaus Meisner, sognepræst Malene Buus Graeser, Ole Engel, Christian Højgaard og Solveig Thormann Nielsen.

© Hans Arne Jensen/Bibelselskabet

Studiekredsmaterialet rummer følgende afsnit

Del 1

Træet

Verdens skabelse

Paradiset og LIVETS TRÆ

Fristelsen

Del 2

Visdommen og LIVETS TRÆ

Andre træer i Det Gamle Testamente

Jesus – det sande vintræ

Andre træer i Det Nye Testamente

Del 3

Hvedekornet i jorden - væksten

Høsten

LIVETS TRÆ og Guds Rige

Del 4

Mennesket og LIVETS TRÆ

LIVETS TRÆ og andre træer i kirkekunst, salmer og anden litteratur

Den store glæde

Noter

Træet

Træet har helt fra de første tider betydet noget særligt for mennesket. Når der fødes et barn i en familie, siger vi ofte, at det er *det sidste skud på stammen*. Og når slægtens generationer skal beskrives, sker det tit i form af et træ, et stamtræ. Det er en vigtig grundlæggende følelse at høre hjemme i en familie, i et land, og vi synger også: *I Danmark er jeg født, dér har jeg hjemme, dér har jeg rod, derfra min verden går*.

Træets dybe rødder, den kraftige stamme og den forgrenede krone har derfor i mange folkeslag og religioner været anvendt som billeder på:

- Skabelsen
- Menneskets ur-historie
- Folkets skæbne
- Slægten og
- Menneskelivet.

Sådan er det også i Bibelen. Her indgår træer med og uden navne i mange beretninger.

Et af de træer, der har en stor symbolsk betydning i *Bibelen*, er Livets træ. Det spiller en vigtig rolle både i *Skabelsesberetningen*, i Jesus liv og gerninger og i profetierne om de sidste tider i *Johannes' Åbenbaring*. Hensigten med dette lille skrift er derfor at pege på Livets træ som et centralt tema i *Bibelen*.

Teksten er, for at sætte omtalen af Livets træ i relation til andre træer i *Bibelen*, suppleret med en kort omtale af nogle af disse. Yderligere oplysninger kan findes i min bog, *Bibelens Planteverden*, hvor der er omtalt, i hvilke beretninger de bibelske træer er omtalt, hvor sikkert de er identificeret, hvordan de ser ud, hvor de vokser og om de er påvist ved arkæologiske udgravninger m.v.

Verdens skabelse

I "Første Mosebog" kan vi læse beretningen om Verdens skabelse.

Efter at Gud havde skabt lyset og adskilt lyset og mørket, kaldt lyset for dag og mørket for nat, skabt himmelhvælvingen, skilt vandet under hvælvingen fra vandet over hvælvingen, samlet vandet under hvælvingen i havet og kaldt det tørre land for jorden, sagde Gud:

Jorden skal grønnes: Planter, der sætter frø, og alle slags frugttræer, der bærer frugt med kerne, skal være på jorden. Og det skete; jorden frembragte grønt, alle slags planter, der sætter frø, og alle slags træer, der bærer frugt med kerne. Gud så, at det var godt. Så blev det aften, og det blev morgen, tredje dag. (1 Mos. 1, 11-12).

Og lidt senere:

Gud sagde [til mennesket]: Nu giver jeg jer alle planter, der sætter frø, på hele jorden og alle træer, der bærer frugt med kerne. Dem skal I have til føde. (1 Mos. 1, 29).

Verdensrummet

Den moderne udforskning af rummet kan hjælpe os til at forstå begyndelsen af skabelsesberetningen. Ved søgning i *Google* under ordet "Galakse" fås billedet af den fantastiske spiral galakse, fotograferet i 1995 af Hubble Space Telescope (NGC 4414) og af en stjerneåge.

Lignende billeder fra rummet, der giver et indtryk af rummets skønhed og de kræfter, der lå bag skabelsen af Jorden, kan fås ved søgning på nettet, f.eks. under ordene: Andromeda, Mælkevejen, Neptun, Solen, Stjerneåge, Supernova.

Om stjernehimlen

Når jeg ser din himmel, dine fingres værk, månen og stjernerne, som du satte der, hvad er da et menneske, at du husker på det, et menneskebarn, at du tager dig af det? (Salme 8,4-5).

En bøn

Efter fundet af Higgs partikel (også kaldet Guds-partikel) skrev kernefysikeren og præsten Poul Martinsen følgende bøn, trykt i Kristeligt Dagblad:

Tak Gud! Du skabte tiden og rummet. Du giver dynamik og frihed. Fra stråling og lys til stjerner, planeter, galakser, så vi aner din storhed. Af stjernestøv skabte du solen, månen og jorden, så livet kunne træde frem. Og mig, mennesket, gjorde du til et guddommeligt eksperiment af støv og ånd, skabt i dit billede, med tankens kraft og mulighed for at undres over rummets krumning og kvantets uforudsigelighed. Men lad mig aldrig tro, at jeg kan se det hele med dine øjne, og lad mig aldrig glemme, at du er større, mere nærværende og kærlig end min forstand kan rumme!

To trosbekendelser trykt bagerst i DDS (Den Danske Salmebog)

Jeg (vi) tror på én Gud, den almægtige Fader, himmelens og jordens, alt det synlige og usynliges skaber... (Den Nikæenske Trosbekendelse).

... Vi tror på Gud Fader, den Almægtige, himlens og jordens skaber ... (Den Apostolske Trosbekendelse)

Læs også Luthers Lille Katekismus: Troen. Den første artikel: *Om skabelsen...* (DDS side 967-968).

Salmeforslag

Alt, hvad som fuglevinger fik (DDS 10)
Almægtige og kære Gud (DDS 17)
Jeg ser dit kunstværk, store Gud (DDS 20)
Hvert et lys i livets nat (DDS 25)
Spænd over os dit himmelsegl (DDS 29)
Lyksaligt det folk, om har øre for klang (DDS 376)
Lysets engel går med glans (DDS 747)
Gud, du, som lyset og dagen oplod (DDS 753)

Der findes mange andre salmer, der berører skabelsen. Prøv disse søgeord i www.dendanskesalmebogonline.dk: Aften, frugt, frø, føde, grøn, Gud, himmel, jord, kerne, lys, morgen, planter, skabe, skabelse, træ.

Lyt på YouTube, f.eks. til sangen *Almægtige og kære Gud*.

Til overvejelse

- Hvorledes tolker du generelt skabelsesberetningen, 1. Mosebog, kapitel 1?
- I vers 11 fremhæves: *og alle slags træer, der bærer frugt med kerne*. Hentydes der til, at haven var rig på træer, der bar spiselige frugter, som de kunne nyde og få føden uden først at slide med agerjorden?
- Hvad betyder: *Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden?* (1. Mosebog, kapitel 1, 28).
- Hvad siger trosbekendelserne og Luthers Lille Katekismus om skabelsen?
- Giver disse ord om skabelsen mening og har de betydning for mennesker i vor tid?
- Er videnskaben og udforskning af rummet en trussel mod din kristne tro?
- Skaber Gud stadig?

Paradiset og LIVETS TRÆ

I den anden skabelsesberetning i "1. Mosebog" hedder det, at Gud efter at han havde skabt jord og himmel, ladet en kilde bryde frem for at vande agerjorden og formet mennesket af jord og blæst livsånde i hans næsebor, fortælles det, at:

Gud Herren plantede en have i Eden ude mod øst, og der satte han det menneske, han havde formet. Gud Herren lod alle slags træer, der var dejlige at se på og gode at spise af, vokse frem af jorden, også LIVETS TRÆ midt i haven og træet til kundskab om godt og ondt. (1. Mosebog, kapitel 2, v. 8-9).

Efter omtale af floden i Edens Have berettes:

Gud Herren tog mennesket og satte ham i Edens have, for at han skulle dyrke og vogte den. Men Gud Herren gav mennesket den befaling: "Du må spise af alle træer i haven. Men træet til kundskab om godt og ondt må du ikke spise af, for den dag du spiser af det, skal du dø!" (1. Mosebog, kapitel 2, v. 15-17).

Derefter følger i 1. Mosebog, kapitel 2 skabelsen af dyr og fugle og til sidst skabelsen af kvinden, Eva.

Fra HS (Højskolesangbogen)

*Med store undrende øjne går jeg,
hvor anemonerne lyser hvidt.
Og midt i forårets lysvæld står jeg
og ser mod himlen og spørger blidt:
Hvem opfandt lærken og nattergalen,
Hvem satte knopper på eg og bøg?
Og hvem bestemte, at netop svalen
sku' være svale og gøgen gøg?*
HS 122 (Halfdan Rasmussen 1958).

Salmeforslag

Nu bede vi den Helligånd (289)
Vidunderligst af alt på jord (319)
O kristelighed (321)
Himlene, Herre, fortælle din ære (392)
Jeg ved en blomst så favr og fin (700)
I blev skabt som mand og kvinde (706)
Gak ud, min sjæl, betragt med flid (726)
I østen stiger solen op (749)

Prøv selv at finde andre salmer. Søgeord: Gud, Herren, Adam, Eva, Eden, menneske, træer, vokse, jorden, Livets træ, kundskab, dyrke, vogte.

Til overvejelse

- Hvor lå Paradis eller Edens Have (jf. 1. Mosebog, kapitel 2, v. 8)?
- Undersøg på internettet og i leksika hvad der menes med samfundet 'Utopia'.
- Bør og kan vi skelne mellem den menneskelige fantasier drømmesamfund (se f.eks. Den Danske Salmebog 561, v. 4-6) og det bibelske Paradis?
- Hvordan tror du at det var i Edens Have?
- Kender du lokaliteter i Danmark, der benævnes Paradis, Dejligheden eller med lignende navne?
- Har du et sted, du kalder dit Paradis?
- Har vi lov til at drømme om Paradis?
- Undersøg i salmen 'I østen stiger solen op' (749), hvor mange forskellige udtryk der er anvendt om Livets træ.

Fristelsen

I 1. Mosebog, kapitel 3 kan vi læse beretningen om syndefaldet og uddrivelsen af Edens have:

Slangen var det snedigste af alle de vilde dyr, Gud Herren havde skabt, og den spurgte kvinden: Har Gud virkelig sagt, at I ikke må spise af træerne i haven? Kvinden svarede slangen: Vi må gerne spise af frugten på træerne i haven, men frugten på det træ, der står midt i haven, har Gud sagt, at vi ikke må spise af og ikke røre ved, for ellers skal vi dø! Men slangen sagde til kvinden: Vist skal I ikke dø! Men Gud ved, at den dag I spiser af den, bliver jeres øjne åbnet, så I bliver som Gud og kan kende godt og ondt. Kvinden så, at træet var godt at spise af og tiltrækkende at se på, og at det også var godt at få indsigt af, og hun tog af frugten og spiste. Hun gav den også til sin mand, der var hos hende, og han spiste. Da åbnedes deres øjne, og de opdagede, at de var nøgne. Derfor syede de figenblade sammen og bandt dem om livet. (1. Mosebog, kapitel 3, v. 1-7).

Gud kommer til haven ved aftenstid, og opdager, at Adam og kvinden har spist af den forbudne frugt. Adam undskyldte sig med, at han fik frugten af den kvinde, Gud havde sat ved hans side og hun sagde, at slangen havde lokket hende til at spise af frugten. Efter Guds dom over slangen siger han til kvinden:

Jeg vil gøre dit svangerskab plagsomt og pinefuldt, i smerte skal du føde børn. Du skal begære din mand og han skal herske over dig. (1. Mosebog, kapitel 3, v. 16).

Og til Adam siger han:

Fordi du lyttede til din kvinde og spiste af det træ, jeg forbød dig at spise af, skal agerjorden være forbandet for din skyld; med møje skal du skaffe dig føden alle dine dage. Tjørn og tidsel skal jorden lade spire frem til dig, og du skal leve af markens planter. I dit ansigts sved skal du spise dit brød... (1. Mosebog, kapitel 3, v. 17-19).

Efter at Adam havde givet sin kvinde navnet Eva, og Gud havde iklædt Adam og hans kvinde skindtøj siger Gud:

Nu er mennesket blevet som en af os og kan kende godt og ondt. Bare det nu ikke rækker hånden ud og også tager af LIVETS TRÆ og spiser og lever evigt! " Så sendte Gud Herren dem ud af Edens have til at dyrke agerjorden, som de var taget af. Han jog mennesket ud, og øst for Edens have anbragte han keruberne og det lynende flammesværd til at vogte vejen til LIVETS TRÆ (1. Mosebog, kapitel 3, v. 22-24).

Baggrund

Men hvad betyder det, at der er én ting, man ikke må, når man kan og må alt andet? Logisk set betyder det kun lidt. Men menneskeligt set betyder det alt. For et menneske, siger historien, vil ikke lade nogen eller noget sætte grænser for sin udfoldelse. Om man så har alle muligheder og kun én begrænsning, ja så er det begrænsningen, forhindringen, man fokuserer på. Et menneske vil ikke lade andre sætte rammer og vilkår for sit liv. Og da menneskene derfor får en mulighed for at bryde denne grænse, gør de det. De spiser af kundskabens træ. Hvor man nu kunne tro, at hele verden ville ligge åben for mennesker, at de ville kunne forstå alt og få indsigt i alt, - ja så fortælles det ikke uden et gran af ironi, at det eneste, de opdager, er, at de er nøgne. Uden tøj, klædt af til skindet også i overført forstand, sådan ser de nu sig selv. Konsekvensen bliver som bekendt, at Gud sender menneskene uden for haven. Ud hvor døden hersker, hvor man skal arbejde i sit ansigt

s sved, hvor man bliver syg og gammel og hvor nogen hersker over andre.

Og der står de så – menneskene. De brød den ene grænse og begrænsning, der var i Edens Have, og kom ud i det åbne, tilsyneladende grænseløse land. Men det var kun tilsyneladende, for herude hersker en ny grænse og begrænsning, døden. Med alt, hvad det indebærer af forfald, elendighed, magt og begær. (Kilde: www.bibelselskabet.dk).

Den svenske teolog Gustaf Wingren skriver: *Skabelsen gentages i enhver fødsel, syndefaldet gentages i enhver stræben efter at sikre sit liv...*

Salmeforslag

Under dine vingers skygge (50)

Fredløs er freden, hvor menneskets veje (130)

Du, som ud af intet skabte (330)

Tør end nogen ihukomme (348)

Kain, hvor er din bror (698)

Sig månen langsom hæver (769)

Til overvejelse

- Hvorfor ønskede Eva og Adam at spise af det eneste træ, som var forbudt?
- Ønsker mennesket i dag at spise af LIVETS TRÆ og leve evigt? Hvis ja, prøv at give nogle eksempler.
- Hvad siger slangen til Eva?
- Hvad siger slangen til os?
- Er der frugter (eller handlinger) i vor tid, som vi ikke må røre ved?
- Er der forskelle mellem Livets træ og *Træet til kundskab om godt og ondt*?
- Hvorfor blev mennesket efter syndefaldet kun forhindret i at spise af Livets træ og ikke af *Træet til kundskab om godt og ondt*?

Noter

1. En god hjælp til at finde salmer, der berører de enkelte temaer, er: www.dendanskesalmebogonline.dk.
2. Hvis du ønsker at finde nogle steder i Bibelen hvor f. eks. *vækst* er omtalt, så er det en god hjælp at bruge Bibelselskabets hjemmeside: www.Bibelselskabet.dk/BrugBibelen/BibelenOnline.
3. Informationer om min engelsksprogede bog *Plant World of the Bible* kan findes på: www.hansarnejensen.wordpress.com.
4. Legenden om Livets træ er genfortalt i forskellige versioner.
En kort version: Nielsen, K. (2004). *Barn Jesus i en krybbe lå*, s. 17, udgivet af Det Danske Bibelselskab.

En længere version velegnet for børn findes hos organisationen FDF i Legenden om Korset og Livets træ. Om oprindelsen af forskellige versioner af livets træ: P. Carstens (2006): *Fra Paradistræ til korssplint*, s. 86-87